

Голова Державного агентства з управління зоною відчуження Віталій Петрук:

«Коли зону називають унікальним екологічним полігоном, — то це не перебільшення»

Фото УНІАН

ДОСЬЄ «УК»

Віталій ПЕТРУК.

Народився 1978 року на Рівненщині. Закінчив Національний аграрний університет. Має понад 14 років стажу державної служби. 16 грудня 2015 року призначений головою Державного агентства України з управління зоною відчуження.

Очільник Державного агентства з управління зоною відчуження розповів «УК», як вберегти чорнобильські ліси від пожеж та що дасть створення Чорнобильського радіаційно-екологічного біосферного заповідника.

УК Віталію Вікторовичу, наскільки в нинішню спеку небезпечна ситуація в чорнобильському лісі?

— Ліси в зоні горять. Втім, як і по всій країні. Через спеку і незначну кількість опадів фактично в усіх регіонах оголошено п'ятий, найвищий стан пожежної небезпеки.

На засіданні Державної комісії з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій, яке відбулося під головуванням віце-прем'єр-міністра Геннадія Зубка, було сказано, що кількість пожеж у країні в 2017 році збільшилася. А Київська область ще й лідер за цим показником. У напу диспетчерську службу теж майже через день, а то й щодня надходять сигнали про загорання. Але в зоні кількість пожеж цього року менша, ніж у попередні періоди, а катастрофічних зовсім не було.

Поганим був 2015 рік: тоді й кількість пожеж була велика, і вигоріло багато. Я очолюю агентство з вересня 2015-го, і саме тоді підбивали підсумки тих стихій. Стало зрозуміло, що треба щось робити. Тим більше, що такі речі мають значний суспільний резонанс — зона недалеко від Києва, та й люди ще добре пам'ятають Чорнобильську трагедію. Потрібно було впроваджувати масштабні й дієві протипожежні заходи: організаційні, нормативно-правові, технологічні.

УК Звучить якось дуже бюрократично.

— А ми зараз це олюднимо (по-сміхається). До 2011 року зона була в системі МНС. Ролі відповідних підрозділів чітко розписали і закріпили в законодавстві. Вони мали відповідні засоби, протоколи реагування, належну нормативно-правову базу.

Візьмімо, наприклад, таку банальну річ, як пальне. Має бути запас — і для поточної роботи, й аварійний. Коли стає непереливки, то логічно використати усі запаси, до яких тільки можна дотягнутися. Скажімо, скористатися пальним, яке є на ЧАЕС. Раніше це було можливо. Але після реформи логіка вступає у суперечність із законами, постановами, наказами та інструкціями. Якщо ми використаємо пальне станції для гасіння пожежі в лісі, підпорядкованому Державному спеціалізованому підприємству «Північна Пуща», то вчинимо злочин, і до нас усіх прийдуть контролюючі органи, накладатимуть штрафи, інші неприємності матимемо. Бо це називатиметься «нецільове використання коштів». Хоч звучить украй дико.

Коли зона підпорядковувалась МНС, то такі питання не виникали, бо цей орган мав пра-

во створювати матеріальні резерви на випадок надзвичайних ситуацій. А ДАЗВ як самостійний орган не має таких повноважень. Для цього треба змінювати законодавство, чим ми, зокрема, й займаємося, готуючи проекти відповідних документів для Кабінету Міністрів. Зокрема ініціюємо зміни до Кодексу цивільного захисту. Також нам треба отримати право створювати регіональну комісію з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій, яка, у свою чергу, матиме право ухвалювати рішення про використання матеріальних резервів. І ще ми намагаємося отримати право створювати добровільні пожежні дружини та відомчу пожежну охорону. Цей процес теж законодавчо суворо регулюється.

УК Чому стаються масштабні пожежі?

— Масштабних збитків завдають вчасно не виявлені й не ліквідовані осередки загорання. Чому таке траплялося? А тому, що заходи протипожежної безпеки — створення мінералізованих смуг, освітлення, догляд за лісовими дорогами тощо останнього разу проводилися в лісах зони на початку 2000-х. У Плані лісогосподарської діяльності на 2006—2016 роки достатніх протипожежних заходів не було. Тому, зокрема, пожежа 2015-го і розрослася так сильно («УК» від 15 серпня 2015 р., «Що показали пожежі під Чорнобилем»). В аналогічний план на наступні 10 років внесені суттєві корективи, він уже виконується.

Дуже важливою є міжвідомча взаємодія. З поліцією, прикордонниками, ДСНС, білоруськими колегами. Щоб чітко розподілити, хто за що відповідає, що робить у випадку загорання, того чи того класу пожежі. Хто кого повідомляє і якими каналами зв'язку. Навіть така проста річ, як наявність у кожної зі служб списку прямих телефонів колега дає змогу відчутно покращити швидкість реагування.

До всього, слід зважати й на нашу винятковість, бо горить не простий ліс, а радіоактивний. Тож у персоналу мають бути і засоби індивідуального захисту, і прилади обліку отриманої до-

зи, щоб потім можна було провести обстеження, а за потреби й дезактивацію відповідних засобів від радіоактивного забруднення.

УК Щоб помітити загорання, очевидно, вашим співробітникам недостатньо тільки гострого зору?

— Загалом, вчасно помітити загорання — це 90% успіху запобігання пожежі. Тому дуже вдячні американським партнерам, від яких отримали нещодавно п'ять відеокамер, зображення з яких надходить на центральний пульт. Пожежу, яка сталася на початку липня, помітили завдяки одній із них, але погодні умови були складні — вітер, висока температура, тож вогонь таки завдав збитків. Але якби не помітили вчасно, було б набагато гірше.

Камер треба більше, та й не тільки камер, але коштів не вистачає, бо практично все наше фінансування — з держбюджету. Та все одно мусимо забезпечити бар'єрну функцію зони: не дати радіації поширитися за її межі. Тому налагодили моніторинг за радіаційною ситуацією в режимі реального часу. Заміри проводяться автоматично кожні дві години. Якщо виникає надзвичайна ситуація, датчики починають спрацьовувати кожні дві хвилини. Дані надходять на комп'ютер, і завдяки цьому можемо не лише показати поточну радіаційну ситуацію, а й спрогнозувати її розвиток залежно від погодних умов та інших чинників.

Є плани охопити відеонаглядом усю зону. Для цього треба ще 10 камер, розміщених на вежах відповідної висоти. Але поки що працюємо дідівськими методами: спостерігачі з пожежних веж за допомогою біноклів та гострого зору видивляються дими та інші ознаки загорання.

До речі, коли з'ясовували причини масштабних пожеж 2015-го та попередніх років, то виявилось, що головна причина — людський чинник. Тобто необережність наших громадян, нехтування елементарними правилами пожежної безпеки тощо. Зазвичай пожежа приходить з-поза меж зони.

УК Поліція недостатньо ретельно охороняє периметр?

— Поліція робить усе можливе. І затримує чимало порушників. Але вона має обмежені людські та матеріальні ресурси. Та й периметр у нас чималенький, біля кожного стовпа охоронця не поставив, а покарання для порушників суворими не назвеш.

УК Що вабить людей у зону?

— Важко сказати. Може, нові емоції, може, бажання дізнатися щось особливе, хоч окрім радіації тут нічого особливого немає. Діку природу можна знайти і в інших місцях, а двоголові олені тут не водяться. Покинуті будівлі? Так вони є у багатьох селах і містах. Нічого цінного в руїнах давно немає, а от можливість травмуватися є.

УК На семінарі Глобального екологічного фонду, який пройшов цього року у Львові, йшлося й про п'ять мільйонів доларів на «Збереження, посилення та управління запасами вуглецю та біорізноманіття в Чорнобильській зоні відчуження» («Що нам принесе вітер з Чорнобиля» — «УК» від 18 лютого 2017 р.). Цей проект схвалено ще у грудні 2014 року, але грошей досі немає. Що заважає нашій країні отримати їх?

— Проект сприяння створенню Чорнобильського біосферного заповідника дуже важливий, але не міг стартувати на голому місці. Нині вже є Указ Президента України про створення заповідника, закон, який зробив втілення указу реалістичним: внесені зміни до порядку створення біосферних заповідників, використання земель зони, проведення фундаментальних наукових досліджень тощо.

Більше того, триває добір персоналу заповідника — цього місяця люди вже отримали першу зарплату. Це все робиться на кошти держави, і хоч допомога фондів важлива, нагадаю, що основним джерелом забезпечення його роботи буде держбюджет, наші з вами кошти.

Реалізуватиме проект, на який виділив кошти ГЕФ, Екологічна програма ООН (ЮНЕП), якій хочу подякувати за зусилля з підготовки проекту та роботи з його запуску, який очікуємо вже цієї осені. Зокрема, кошти проекту підуть на зонування заповідника, на створення проекту його організації, винесення меж у натуру тощо.

УК Хто керуватиме проектом?

— ЮНЕП має оголосити конкурс на проектного менеджера — у них своя процедура. Присмо підтримати і придбання ще 10 відеокамер тощо. Але ця позиція у бюджеті проекту ще обговорюється.

УК Нині Чорнобильським біосферним керує людина у статусі виконувача обов'язків. А як проходитиме процедура призначення повносправного директора? Чи буде конкурс? На яких засадах? Чи увійдуть до складу комісії представники громадськості та ЗМІ? Чи буде враховано ті помилки і недоліки, які виявили при проведенні конкурсів на заміщення посад керівників заповідників та національних парків, які підпорядковуються Мінприроди?

— Конкурс відбудеться, обов'язково у рамках чинного правового поля. А як саме проходитиме, про це радитимемося з Мінприроди, за погодженням з яким відбувається призначення.

УК У зоні часто бувають науковці з різних країн. Чи діляться вони результатами своїх досліджень?

— За 30 післячорнобильських років проведення наукових досліджень не було належно врегульовано законодавчо. Це зробили лише останнім часом. До того ж не було структури, яка цим займалася б. Наразі є і закон, створюється науковий відділ Чорнобильської зони, який збиратиме та упорядковуватиме всі наукові напрацювання у зоні. А визначних знахідок, відкриттів науковці тут чимало зробили і ще зроблять — я в цьому впевнений. Коли зону називають унікальним екологічним полігоном — то це не перебільшення.

Фото з сайту ic-chemobyl.kiev.ua

Горить не простий ліс, а радіоактивний. Тож у персоналу мають бути і засоби індивідуального захисту, і прилади обліку отриманої дози